

IBD-kurs ungdom

Overlege Florin Vikskjold

Barne- og ungdomsavdelingen

Drammen sykehus VVHF

Av meg får du høre litt mer om:

- Forekomst og sykdomsmekanisme
- Symptomer
- Diagnostikk
- Behandling
- Nedsatt immunforsvar
- Komplikasjoner

- *Men først....*

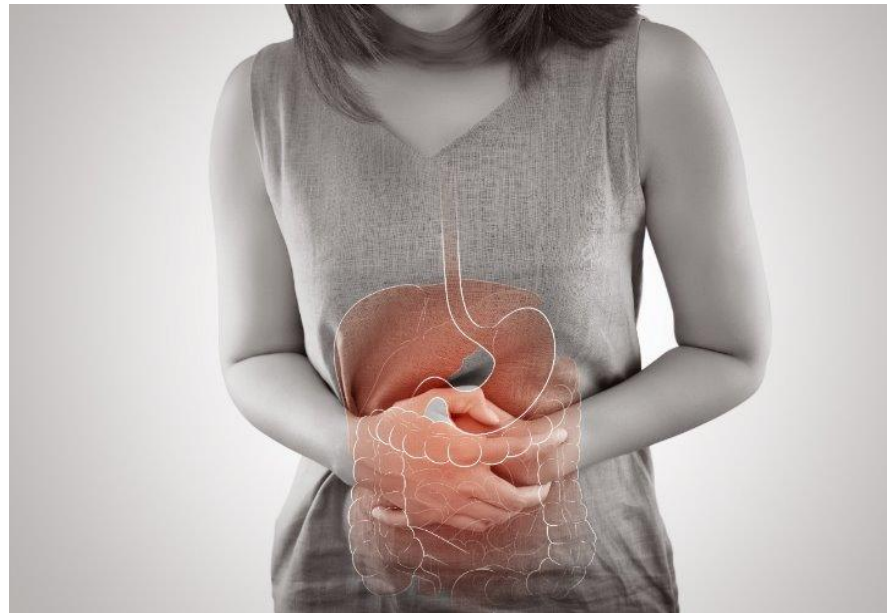

Illustrasjon: Colourbox

Menti!

BAKGRUNN

- Hva:
 - IBD = inflammatory bowel disease = inflammatorisk tarmsykdom
 - Crohns sykdom + ulcerøs kolitt = hovedtypene

Illustrasjon: Colourbox

BAKGRUNN

Illustrasjon: Colourbox

- Hvorfor:
 - Ikke avklart
 - **Flere faktorer** spiller inn
 - F. eks gener, miljøfaktorer, virusinfeksjoner, kosthold (?), kroppens immunforsvar og de bakterier vi normalt har i tarmene våre

BAKGRUNN

- Hvem:
 - **Skandinavia** > andre deler av verden
 - I Norge: over **43 000** personer, hvorav ca 66 % har ulcerøs kolitt og 34 % har Crohns sykdom
 - Oftest unge i alderen **15-40 år**

Illustrasjon: Colourbox

SYKDOMSMEKANISME

- Hvordan:
 - Immunforsvaret utløser **betennelse** i slimhinnen i tarmsystemet, dvs.:
 - HEVELSE, **rødme** og **varme**
 - Betennelse → skade i tarmveggen → sår og blødninger ev. med puss og slim → **smerte**

Illustrasjon: Colourbox

SYKDOMSMEKANISME

- Hvor:
 - Ulcerøs kolitt:
 - **endetarmen og tykktarmen**
 - begrenset til den overfladiske delen av tarmveggen

Illustrasjon: Colourbox

SYKDOMSMEKANISME

Hvor:

- Crohns sykdom:
 - kan ramme **hele fordøyelseskanalen**
 - kan trenge igjennom **tarmveggen**
 - kan i alvorlige tilfeller forårsake såkalte **fistler** (= forbindelsesganger på utsiden av tarmen) og **abscesser** (= verkebyller)

Gjør dere klare for ny....

Illustrasjon: Colourbox

Menti!

SYMPTOMER

- Diaré (hyppig, vanntynn/grøtet avføring)
- Hastverk med å gå på do (urgency) og ev nattlig avføringstrang
- Blod og/eller puss og slim i avføringen
- Smerter ved avføring

TYPISK FOR KOLITT

Illustrasjon: Colourbox

SYMPTOMER

- Magesmerter
- Kvalme, oppkast/oppstøt, dårlig matlyst
- Forstoppelse
- Fatigue/utmattelse
- Ved mer alvorlig sykdomsgrad:
 - vekttap, feber og påvirket allmenntilstand

TYPISK FOR CROHNS

Illustrasjon: Colourbox

SYMPTOMER

- Symptomer og intensitet avhenger av lokalisasjon, utbredelse og grad av betennelse
- Symptomer varierer mye mellom pasienter, og dessuten over tid hos samme pasient
- Andre komplikasjoner som kan oppstå er hudutslett, leddsmerter, øyebetennelse, samt autoimmun leversykdom
- Men tross alt....

Foto: Stian Lysberg Solum / NTB

SYMPTOMER

- Sykdommen kan blusse opp på tilfeldige tidspunkter, og kan ligge i «dvale» i lengre perioder
- Immunforsvaret kan aktiveres av tilfeldige infeksjonssykdommer -> mer symptomer

Illustrasjon: Colourbox

DIAGNOSTIKK

- Calprotectin i avføring (= fecaltest):
 - Kan **ikke** brukes til å stille IBD-diagnose, men kan gi en mistanke om det (såkalt screening)
 - Brukes til å følge **sykdomsaktivitet**
 - Øker også ved annen betennelse/**infeksjon** både i og utenfor tarmkanalen

Illustrasjon: Colourbox

DIAGNOSTIKK

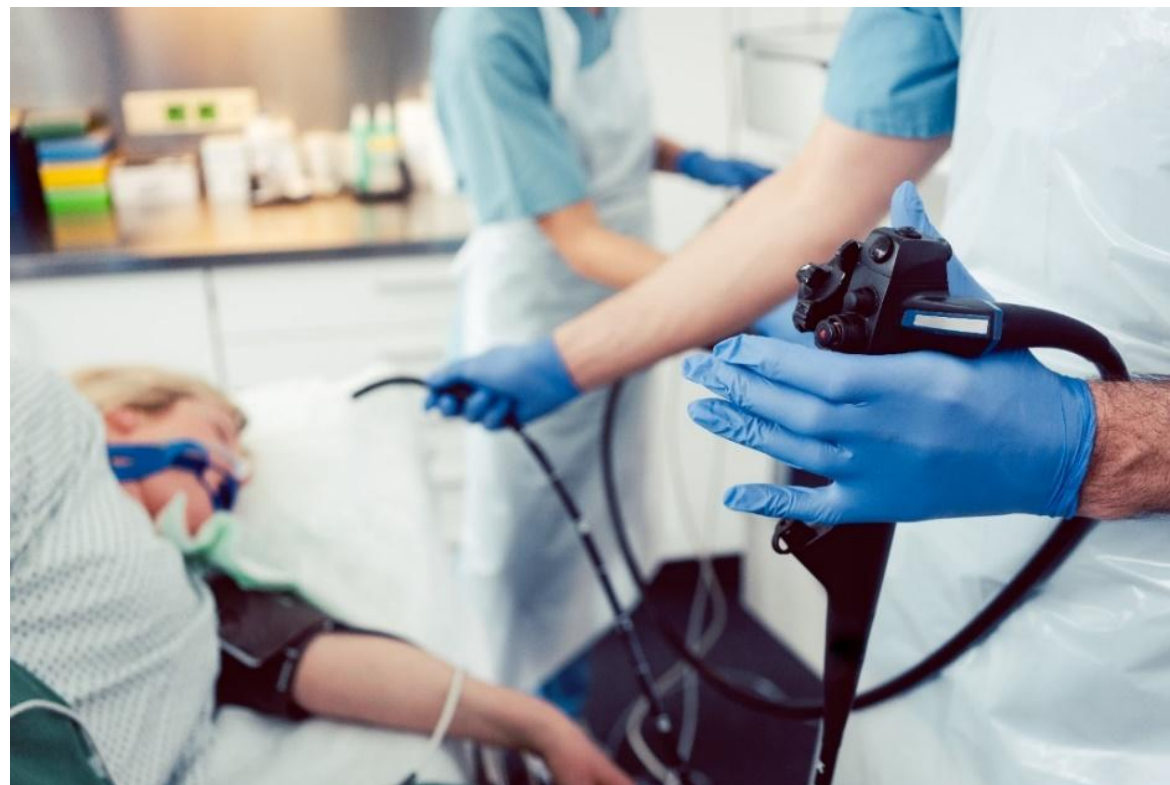
- Blodprøver:
 - Kan heller **ikke** brukes til å stille diagnose
 - Høy senkning (SR)/CRP/trombocytter + lav albumin = tyder på **aktiv sykdom**

Illustrasjon: Colourbox

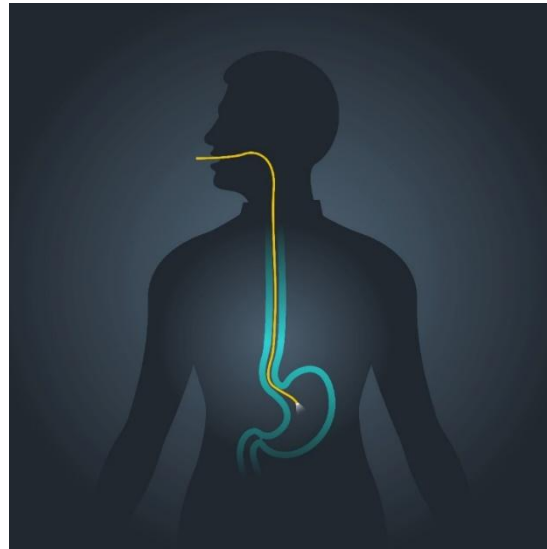
DIAGNOSTIKK

- Gastro-koloskopi (=endoskopi):
 - Pasienter under 18 år tilbys **narkose**
 - Ved diagnosetidspunkt tas som regel mange **biopsier** (vevsprøver) fra ulike deler av mage/tarm.
 - Ved kontrollskopier kan det være tilstrekkelig å se med det blotte øyet, og ev. ta bilder

DIAGNOSTIKK

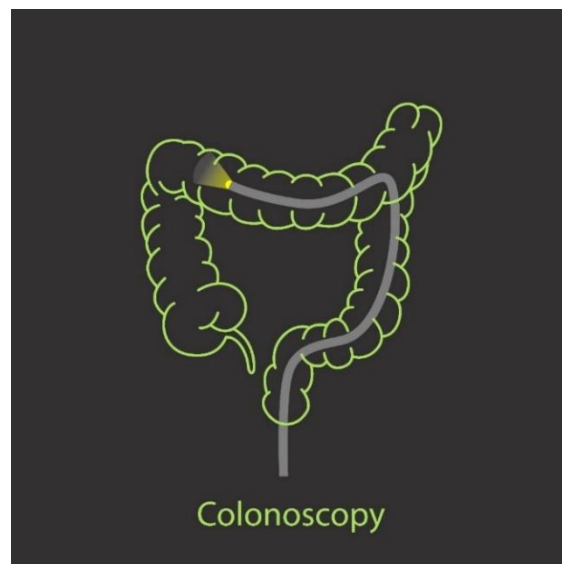
- Gastroskopi:
 - Kartlegger spiserør, magesekk og tolvfingertarm
 - Ser etter **Crohns**-forandringer eller ev. **andre årsaker** til symptomene

Illustrasjon: Colourbox

DIAGNOSTIKK

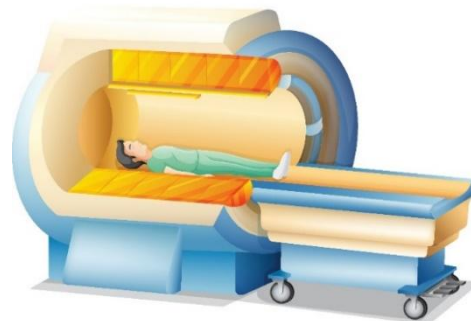
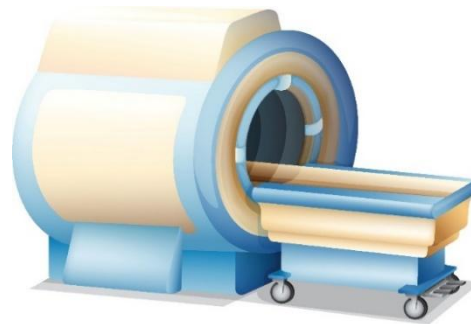
- Koloskopi:
 - Kartlegger tykktarmen og nederste 10-20 cm av tynntarmen (terminale ileum)
 - Ser etter **IBD** og **blødningsfokus**
 - Gjentas ved behov for evaluering av behandling, ved sykdomoppbluss og som ledd i kreftovervåkning

Illustrasjon: Colourbox

DIAGNOSTIKK

- MR tynntarm:
 - Kartlegger tynntarmen med tanke på **Crohns**-forandringer

Illustrasjon: Colourbox

DIAGNOSTIKK

- Kapselendoskopi:
 - Brukes ved behov for mer detaljert undersøkelse av tynntarmen, ev. ved mistanke om et enkelt sted som blør

Nå er det lenge siden vi har hatt...

Illustrasjon: Colourbox

Menti!

BEHANDLING

- Ernæring:
 - **Næringsdrikker** anbefales som tillegg til ordinær kost ved ernæringsproblemer
 - Kan brukes som eneste behandling ved oppstart/oppbluss ved lett-moderat Crohns
 - CDED (= Crohn's disease exclusion diet)

Illustrasjon: Barne- og ungdomsavdelingen

BEHANDLING

- Jern:
 - Ved jernmangel: unngå bruk av jerntabletter → kan forverre tarmbetennelse. I stedet gir vi **intravenøst jern**

Illustrasjon: naeringforalle.no

BEHANDLING

- Innleggelse:
 - Ved alvorlig sykdom («tarmsvikt»): sykehusinnleggelse for **tarmhvile** og **parenteral** (intravenøs) **ernæring**

Illustrasjon: Colourbox

BEHANDLING

- Kirurgi:
 - Mange IBD-pasienter må gå igjennom **operasjoner** på tarmen i løpet av livet
 - Dette innebærer **ikke nødvendigvis** «utlagt tarm»

Illustrasjon: Colourbox

BEHANDLING forts.

- Betennelsesdempende midler:
 - Lavdose prednisolon
 - Lokale steroider (Entocort)
 - 5-ASA/mesalazin (Asacol, Pentasa)

Illustrasjon: Colourbox

BEHANDLING forts.

- Immundempende midler:
 - Høydose steroider
 - Imurel
 - Metotreksat
 - Biologiske midler:
 - Infliximab (Zessly)
 - Adalimumab (Yuflyma/Amgevita)
 - Vedolizumab (Entyvio)
 - Ustekinumab (Stelara)

Illustrasjon: Colourbox

BEHANDLING forts.

- Biologisk medisin
 - Sterkere immundempende medisin som må gis regelmessig intravenøst eller som injeksjoner
 - Intravenøs behandling gis på dagtid på sykehuset – vanligvis med 4-8 ukers intervaller
 - Selve infusjonen tar ½-2 timer
 - Injeksjoner settes hjemme typisk hver andre uke, men opplæring kan gis på sykehuset

Illustrasjon: Colourbox

BEHANDLING forts.

- JAK-hemmere
 - Kommer i tablettform!
 - Foreløpig kun godkjent til voksne
 - Forskning pågår
 - OBS leververdier

Illustrasjon: Colourbox

Da er det jammen meg på tide med ny...

Menti!

IMMUNDEMPING

- Flere av medisinene kan svekke immunforsvaret
- Man kan bli sykere enn andre ved smitte av infeksjonssykdom, spesielt **virusinfeksjoner**

Illustrasjon: Colourbox

IMMUNDEMPING

- Enkelte mikrober har lettere for å gi (alvorlig) infeksjon hos pasienter med svekket immunforsvar
- Clostridioides difficile: bakterie som kan gi kraftig diaré +/- blod, samt magesmerter
- CMV = cytomegalovirus
- Vannkopper
- Pneumokokker

Vi må vel ha enda en...

Illustrasjon: Colourbox

Menti!

KOMPLIKASJONER

- Fistler/abscesser, stenoser -> kirurgi
- Andre autoimmune sykdommer <-> bivirkning?
- Fatigue
- IBS
- Kreft?

Illustrasjon: Colourbox

KIRURGI

- Fistelkirurgi
- Abscessdrenasje
- Tynntarmsreseksjon
- IC-klaffreseksjon
- Kolektomi
- Stomi

Blake Beckford, 33

OPPSUMMERING

CROHNS	ULCERØS KOLITT
Kan ramme hele mage-tarmsystemet	Kun tykktarmen/endetarmen
Symptomer potensielt fra hele mage/tarm og ev andre organer	Hovedsakelig avføringssymptomer
Kan gå igjennom tarmveggen	Begrenset til slimhinnen
Kan opereres, men blir ikke sykdomsfri	Operasjon = «frisk»
Oftest behov for å dempe immunforsvar	Kan behandles uten immundempende

MER INFORMASJON

- Mage-tarmforbundet: magetarm.no
- Norwegian IBD Study Group: niscg.no
- Spotify:

MANN I KRISE
Med Sagen

#33
CARINA OLSET HOVDA

Podkastepisode

Carina Olset Hovda om livet med Ulcerøs Kolitt, Diagnose, Jobb, Strekke Strikken For Langt, Fatigue, Mentale Prøvelser,...

Mann I Krise - Med Sagen

Spørsmål....?

- (...takk for meg)

Menti!